

Rolnummer 3066
Arrest nr. 91/2005 van 11 mei 2005

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vragen betreffende artikel 82 van de faillissementswet van 8 augustus 1997, zoals vervangen bij artikel 29 van de wet van 4 september 2002, gesteld door de vrederechter van het zevende kanton Antwerpen.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit voorzitter A. Arts en rechter P. Martens, waarnemend voorzitter, en de rechters R. Henneuse, E. De Groot, L. Lavrysen, J.-P. Snappe en J.-P. Moerman, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van voorzitter A. Arts,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de prejudiciële vragen en rechtspleging

Bij vonnis van 22 juli 2004 in zake de n.v. Axa Bank Belgium tegen M. Heyvaert, waarvan de expeditie ter griffie van het Arbitragehof is ingekomen op 26 juli 2004, heeft de vrederechter van het zevende kanton Antwerpen de volgende prejudiciële vragen gesteld :

« In de mate artikel 82 van de faillissementswet ruimte laat aan de schuldeiser om de kosteloze borg of verbonden echtgenoot in rechte aan te spreken en tegen hen uit te voeren vóór het tijdstip van sluiting van het faillissement met de gebeurlijke verschoonbaarverklaring van de hoofdschuldenaar, worden de artikelen 10 en 11 van de Grondwet geschonden; het onderscheid met de kosteloze borg of verbonden echtgenoot, geplaatst na het tijdstip van verschoonbaarverklaring, berust niet op een objectief criterium en is niet redelijk verantwoord;

Het onderscheid dat thans bestaat tussen, enerzijds, de kosteloze borg en de verbonden echtgenoot – zoals gevisieerd door artikel 82, tweede lid, van de faillissementswet – en, anderzijds, de hoofdelijke schuldenaar die zich kosteloos of belangeloos verbonden heeft - niet gevisieerd door artikel 82, tweede lid, van de faillissementswet – berust evenmin op een objectief criterium en is evenmin redelijk verantwoord; artikel 82 van de faillissementswet houdt in die zin eveneens schending in van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet ? ».

Memories zijn ingediend door :

- de n.v. Axa Bank Belgium, met zetel te 2600 Berchem, Grotesteeweg 214;
- M. Heyvaert, wonende te 2000 Antwerpen, Museumstraat 44;
- de Ministerraad.

Bij beschikking van 23 maart 2005 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 13 april 2005, na aan de verwerende partij voor de verwijzende rechter te hebben gevraagd ter terechtzitting te antwoorden op de volgende vraag : « Dient de verwerende partij voor de verwijzende rechter te worden beschouwd als de echtgenote van de kredietnemer, de kosteloze borg van de kredietnemer of de hoofdelijke medeschuldenaar ? ».

Op de openbare terechtzitting van 13 april 2005 :

- zijn verschenen :

. Mr. C. Siereveld *loco* Mr. P. Anckaerts, advocaten bij de balie te Antwerpen, voor M. Heyvaert;

. Mr. W. Stoop *loco* Mr. R. Vermeiren, advocaten bij de balie te Antwerpen, voor de n.v. Axa Bank Belgium;

. Mr. E. Jacubowitz *loco* Mr. D. Gérard en Mr. M. Mareschal, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers L. Lavrysen en P. Martens verslag uitgebracht;
- zijn de voornoemde advocaten gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil

De n.v. Axa Bank Belgium heeft bij onderhandse akte van 1 februari 2004 een lening op afbetaling voor privé-doeleinden aan M. Heyvaert en S. Segaert toegestaan.

De kredietnemers zijn in gebreke gebleven hun contractuele verplichtingen na te komen, zodat het krediet opeisbaar werd gesteld bij aangetekend schrijven van 11 maart 2004.

S. Segaert werd failliet verklaard bij vonnis van 9 maart 2004 van de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen.

De n.v. Axa Bank Belgium heeft zich, gelet op het persoonlijke faillissement van de tweede kredietnemer, in de inleidende dagvaarding enkel gericht tot de eerste kredietnemer, en dit voor het geheel van de lening.

De verwerende partij voor de verwijzende rechter stelt in hoofddorde dat de vordering ontvankelijk is, doch ongegrond en vraagt in ondergeschikte orde dat de vrederechter, alvorens recht te doen ten gronde, een prejudiciële vraag zou stellen aan het Arbitragehof. De vrederechter gaat op dat verzoek in en stelt bovenvermelde prejudiciële vragen.

III. In rechte

- A -

A.1.1. Allereerst vraagt de eisende partij voor de verwijzende rechter het Hof toepassing te maken van artikel 72, eerste lid, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof omdat de prejudiciële vraag, zoals gesteld door het vredegerecht, kennelijk zonder voorwerp is, nu het Hof bij arrest van 30 juni 2004 het betwiste wetsartikel reeds heeft vernietigd.

A.1.2. In ondergeschikte orde meent de eisende partij voor de verwijzende rechter dat de prejudiciële vraag in elk geval onontvankelijk moet worden verklaard. Aangezien het Hof in een eerder arrest al oordeelde dat artikel 82 van de faillissementswet een schending inhield van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet en bijgevolg diende te worden vernietigd, is de prejudiciële vraag kennelijk onontvankelijk.

A.2.1. De verwerende partij voor de verwijzende rechter voert aan dat artikel 82 van de faillissementswet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt, aangezien het onderscheid tussen de kosteloze borg of de hoofdelijk verbonden schuldenaar die aangesproken wordt door de schuldeiser vóór en na de sluiting van het faillissement van de hoofdschuldenaar, niet berust op een objectief criterium en niet redelijk verantwoord is. Aan de reparatiewet van 4 september 2002 zou al haar werkingskracht worden ontnomen, indien de schuldeiser de mogelijkheid wordt gelaten uit te voeren alvorens het vonnis van de sluiting van het faillissement met eventuele verschoonbaarverklaring af te wachten. Bovendien zou hierdoor de discriminerende toestand, zoals eerder vastgesteld door het Hof, blijven bestaan.

A.2.2. Wat de tweede prejudiciële vraag betreft, meent de verwerende partij voor de verwijzende rechter dat artikel 82 van de faillissementswet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt, omdat de ongelijke behandeling van de verschoonbaar verklaarde gefailleerde, de kosteloze borg en de kosteloze, hoofdelijke medeschuldenaar niet berust op een objectief criterium en niet redelijk verantwoord is. De reparatiewet van 4 september 2002 loopt achter op de feiten, nu de borgtocht in vele financierings- en aanverwante contracten wordt vervangen door de rechtsfiguur van de hoofdelijke medeschuldenaar, waardoor men de gevolgen van de eventuele verschoonbaarverklaring van artikel 82 van de faillissementswet tracht te omzeilen. De kosteloze, hoofdelijke medeschuldenaar verschaft aan de schuldeiser een persoonlijke zekerheid, die in wezen overeenstemt met de kosteloze borg, maar hij wordt ongelijk behandeld. De gerepareerde faillissementswet voorziet immers enkel in het ontslag van de kosteloze borg, maar niet in het ontslag van de kosteloze, hoofdelijke medeschuldenaar.

A.2.3. In ondergeschikte orde meent de verwerende partij voor de verwijzende rechter dat de prejudiciële vraag geenszins zonder voorwerp is, daar de gevolgen van de vernietigde bepaling gehandhaafd blijven tot 31 juli 2005. Er bestaat voor het Hof geen beletsel om de vernietiging van artikel 82 van de faillissementswet te bevestigen op andere gronden dan die welke zijn vermeld in zijn arrest van 30 juni 2004.

A.3.1. De Ministerraad werpt op dat de in het verwijzende vonnis voorkomende feitelijke gegevens niet voldoende zijn om na te gaan of de door de verwijzende rechter gestelde prejudiciële vraag al dan niet nuttig is voor de oplossing van het bodemgeschil. Zo kan onder meer niet worden vastgesteld of de verwerende partij voor de verwijzende rechter de echtgenote is van de tweede kredietnemer.

A.3.2. De Ministerraad is van oordeel dat de eerste prejudiciële vraag geen antwoord behoeft, omdat de verwijzende rechter, door het stellen van de prejudiciële vraag, noodzakelijk van oordeel is geweest dat de verwerende partij niet van haar verplichting is bevrijd. De vraag is dan ook van geen enkel nut om de door de eisende partij tegen haar gerichte vordering te beslechten.

Daarenboven merkt de Ministerraad op dat de gestelde vraag zeer onduidelijk is, daar de verwijzende rechter geen gewag maakt van een verschil in behandeling tussen twee op grond van een bepaald criterium onderscheiden categorieën van personen, doch enkel van de wijziging van de juridische toestand die voor de kosteloze borg en de echtgenoot uit de verschoonbaarheid zelf voortvloeit. Het eerste onderdeel van de prejudiciële vraag ent zich niet op twee categorieën van personen, maar op twee verschillende situaties binnen eenzelfde categorie van personen.

Indien het Hof evenwel van mening zou zijn dat de vraag niet onduidelijk is, moet worden vastgesteld dat *de facto* de principiële aanvaardbaarheid van de verschoonbaarheid in het geding wordt gebracht. Gelet op de arresten nrs. 132/2000, 69/2002, 113/2002, 76/2004 en 114/2004, waarbij het Hof zowel de verschoonbaarheid « oude versie » als de verschoonbaarheid « nieuwe versie » heeft beoordeeld als zijnde evenredig met en gerechtvaardigd ten aanzien van het beoogde doel, dient in ieder geval de vraag ontkennend te worden beantwoord.

A.3.3. Aangaande de tweede prejudiciële vraag voert de Ministerraad aan dat het Hof zich in het arrest nr. 78/2004 daarover reeds uitdrukkelijk heeft uitgesproken. De Ministerraad ziet niet in waarom het Hof thans van die rechtspraak zou moeten afwijken, en de prejudiciële vraag dient derhalve eveneens negatief te worden beantwoord.

A.4. In antwoord op de bij de beschikking van het Hof van 23 maart 2005 aan de verwerende partij voor de verwijzende rechter voorgelegde vraag, stelt zij dat zij noch als echtgenote, noch als kosteloze borg van de kredietnemer kan worden beschouwd. De verwerende partij voor de verwijzende rechter moet derhalve worden beschouwd als de hoofdelijke medeschuldenaar van de kredietnemer.

- B -

B.1.1. Het Hof wordt gevraagd of artikel 82 van de faillissementswet van 8 augustus 1997 een schending inhoudt van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet doordat het aanleiding zou geven tot een verschil in behandeling tussen kosteloze borgen of echtgenoten van een gefailleerde, enerzijds, en tussen de hoofdelijke medeschuldenaar van een gefailleerde en de kosteloze borgen of echtgenoten, anderzijds.

B.1.2. Artikel 82 van de voormelde wet, zoals gewijzigd bij de wet van 2 februari 2005, bepaalt :

« De verschoonbaarheid doet de schulden van de gefailleerde teniet en ontslaat de natuurlijke personen die zich kosteloos borg hebben gesteld voor een verbintenis van de gefailleerde van hun verplichtingen.

De echtgenoot van de gefailleerde die persoonlijk aansprakelijk is voor de schuld van deze laatste, wordt ingevolge de verschoonbaarheid bevrijd van die verplichting.

De verschoonbaarheid heeft noch gevolgen voor de onderhoudsschulden, noch voor de schulden voortvloeiend uit de verplichting tot herstel van de schade verbonden aan het overlijden of aan de aantasting van de lichamelijke integriteit van een persoon waaraan de gefailleerde schuld heeft ».

Die wijziging heeft geen weerslag op de aan het Hof voorgelegde rechtsvragen.

B.2.1. De eisende partij voor de verwijzende rechter voert aan dat de prejudiciële vragen kennelijk zonder voorwerp zijn, nu het Hof bij het arrest nr. 114/2004 van 30 juni 2004 het in het geding zijnde wetsartikel reeds heeft vernietigd.

B.2.2. Bij het arrest nr. 114/2004 van 30 juni 2004 heeft het Hof de artikelen 81, 1°, en 82, eerste lid, van de faillissementswet van 8 augustus 1997, zoals gewijzigd bij de wet van 4 september 2002, vernietigd. Het heeft echter de gevolgen van de vernietigde bepalingen gehandhaafd totdat nieuwe bepalingen in werking treden, en uiterlijk tot 31 juli 2005.

B.2.3. Aangezien de gevolgen van die bepalingen zijn gehandhaafd, moet de verwijzende rechter die bepalingen toepassen bij het beslechten van het voor hem hangende

geschil. Het Hof moet dus antwoorden op de vraag zoals ze is gesteld, en die verschilt van de rechtsvragen die zijn beslecht bij het arrest nr. 114/2004 van 30 juni 2004.

B.2.4. De exceptie wordt verworpen.

Wat betreft de eerste prejudiciële vraag

B.3.1. De Ministerraad werpt op dat de in het verwijzende vonnis voorkomende feitelijke gegevens niet voldoende zijn om na te gaan of de door de verwijzende rechter gestelde prejudiciële vraag dienstig is voor de oplossing van het bodemgeschil. Bovendien behoeft, volgens hem, de vraag geen antwoord, omdat de verwijzende rechter, door het stellen van de eerste prejudiciële vraag, noodzakelijk van oordeel is geweest dat de verwerende partij niet van haar verplichting is bevrijd.

B.3.2. Het staat in beginsel aan de rechter die de prejudiciële vraag stelt, na te gaan of het antwoord op de vraag dienend is om het hem voorgelegde geschil te beslechten. Slechts wanneer dit klaarblijkelijk niet het geval is, vermag het Hof te beslissen dat de vraag geen antwoord behoeft.

B.3.3. Het verschil in behandeling dat uit de prejudiciële vraag blijkt, betreft twee onderscheiden feitelijke situaties, te weten, enerzijds, een schuldeiser die de borg of de echtgenoot aanspreekt vóór de sluiting van het faillissement en, anderzijds, een schuldeiser die de borg of de echtgenoot aanspreekt na de sluiting van het faillissement.

Uit de motieven van de verwijzingsbeslissing, de inventaris van de stukken en het antwoord van de verwerende partij voor de verwijzende rechter op de door het Hof bij beschikking van 23 maart 2005 aan haar gestelde vraag tijdens de pleidooien van 13 april 2005, blijkt dat zij - niet gehuwd zijnde met de medecontractant - als hoofdelijke medeschuldenaar een lening op afbetaling heeft medeondertekend, zodat ten aanzien van haar de problematiek van de verschoonbaarheid van de kosteloze borg en de echtgenoot zich niet voordoet.

B.3.4. Het antwoord op de prejudiciële vraag kan bijgevolg niet dienstig zijn voor de oplossing van het bodemgeschil.

B.3.5. De exceptie wordt aangenomen.

B.4. De eerste prejudiciële vraag behoeft geen antwoord.

Wat betreft de tweede prejudiciële vraag

B.5. Met de tweede prejudiciële vraag wenst de verwijzende rechter van het Hof te vernemen of artikel 82, tweede lid, van de faillissementswet van 8 augustus 1997 de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt, doordat het enkel de kosteloze borg en de echtgenoot ontslaat van hun verplichtingen voor de schuld van de verschoonbaar verklaarde gefailleerde en niet de kosteloze hoofdelijke medeschuldenaars.

B.6. Het Hof onderzoekt artikel 82 in de interpretatie van de verwijzende rechter, die ervan uitgaat dat de verklaring van verschoonbaarheid tot gevolg heeft dat de schulden slechts wat de gefailleerde en bepaalde borgen en medeschuldenaars betreft tenietgaan.

B.7. De in het geding zijnde bepaling maakt deel uit van de faillissementswetgeving, die in essentie ertoe strekt een billijk evenwicht tot stand te brengen tussen de belangen van de schuldenaar en de belangen van de schuldeisers.

De verklaring van verschoonbaarheid vormt voor de gefailleerde een gunstmaatregel die hem in staat stelt zijn activiteiten op een aangezuiverde basis te hervatten, en zulks niet alleen in zijn belang maar ook in het belang van zijn schuldeisers of sommigen onder hen die belang erbij kunnen hebben dat hun schuldenaar zijn activiteiten op een dergelijke basis hervat (*Parl. St.*, Kamer, 1991-1992, nr. 631/1, p. 35). In de parlementaire voorbereiding wordt gepreciseerd dat « verschoonbaarheid [...] een gunst [is] die aan de handelspartner wordt gegeven inzoverre hij, naar redelijke verwachtingen, een betrouwbare tegenpartij zal zijn wiens handels- of industriële activiteit het algemeen belang zal dienen » (*ibid.*, p. 36).

De wetgever, die van oordeel is dat « de mogelijkheid tot herstel [...] utopisch [blijft] indien [de gefailleerde] de last van het passief moet blijven dragen », heeft gemeend dat « het [...] immers niet te verantwoorden [is] dat het in gebreke blijven van de schuldenaar als gevolg van omstandigheden waarvan hij het slachtoffer is, hem verhindert andere activiteiten te verrichten » (*Parl. St.*, Kamer, 1991-1992, nr. 631/13, p. 50).

Uit de parlementaire voorbereiding blijkt dat de wetgever « op een evenwichtige wijze rekening [heeft willen] houden met de gecombineerde belangen van de gefailleerde zelf, van de schuldeisers, de werknemers en de economie in zijn geheel » en voor een menselijke regeling heeft willen zorgen die de rechten van alle betrokken partijen in acht neemt (*ibid.*, p. 29).

Met de wet van 4 september 2002 tot wijziging van de faillissementswet van 8 augustus 1997, het Gerechtelijk Wetboek en het Wetboek van vennootschappen heeft de wetgever beoogd met nog meer doeltreffendheid de oorspronkelijke doelstellingen te bereiken (*Parl. St.*, Kamer, 2001-2002, nr. 1132/1, p. 1).

B.8. De wetgever heeft, door de rechtbank de mogelijkheid te geven de gefailleerde verschoonbaar te verklaren, een maatregel genomen die in overeenstemming is met de vermelde doelstellingen.

Bij de wet van 4 september 2002 heeft de wetgever een nieuwe voorwaarde ingevoerd : de gefailleerde kan enkel verschoonbaar worden verklaard wanneer hij ongelukkig en te goeder trouw is. Wanneer hij aan die voorwaarde voldoet, kan hem de verschoonbaarheid door de rechtbank slechts geweigerd worden « ingeval van gewichtige omstandigheden, met bijzondere redenen omkleed ».

B.9. Nu de wet van 4 september 2002 niet alleen de gefailleerde maar ook de echtgenoot van de gefailleerde die zich persoonlijk aansprakelijk heeft gesteld voor de schuld van de gefailleerde, en de natuurlijke personen die zich kosteloos borg hebben gesteld voor een verbintenis van de gefailleerde, van hun verplichtingen bevrijdt, dient het Hof te onderzoeken of die maatregel geen discriminatie inhoudt ten aanzien van andere personen die ertoe gehouden zijn sommige schulden van de gefailleerde te vereffenen. Het dient daarbij rekening te houden, enerzijds, met de economische en sociale doelstellingen van de in het geding

zijnde maatregel en, anderzijds, met de ter zake geldende beginselen van het burgerlijk vermogensrecht volgens welke « alle overeenkomsten die wettig zijn aangegaan [...] degenen die deze hebben aangegaan, tot wet [strekken] » (artikel 1134, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek) en « ieder die persoonlijk verbonden is, is gehouden zijn verbintenissen na te komen, onder verband van al zijn goederen, hetzij roerende, hetzij onroerende, zo tegenwoordige als toekomstige » (artikel 7 van de hypotheekwet van 16 december 1851). Inzonderheid moet worden onderzocht of de in het geding zijnde maatregel geen onevenredige gevolgen doet ontstaan voor één van de bij het faillissement betrokken partijen.

B.10. De regeling van de verschoonbaarheid slaat op de eigen schulden van de gefailleerde. De uitbreiding van de gevolgen van de verschoonbaarheid tot de echtgenoot van de gefailleerde die zich persoonlijk aansprakelijk heeft gesteld voor de schuld van de gefailleerde en de natuurlijke personen die zich kosteloos borg hebben gesteld voor een verbintenis van de gefailleerde, ligt in het verlengde van die regeling. Zij hebben weliswaar een eigen verbintenis tot zekerheid aangegaan, doch die verbintenis betreft niet het betalen van een eigen schuld, maar het vereffenen van een schuld van de gefailleerde hoofdschuldenaar.

Rekening houdend met die bijzonderheid, kan het objectief en redelijk worden verantwoord dat de verschoonbaarverklaring enkel de kosteloze borg en de echtgenoot ontslaat van hun verplichtingen voor de schuld van de verschoonbaar verklaarde gefailleerde en niet de hoofdelijke medeschuldenaars.

B.11. De tweede prejudiciële vraag dient ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

1. De eerste prejudiciële vraag behoeft geen antwoord.

2. Artikel 82, tweede lid, van de faillissementswet van 8 augustus 1997 schendt niet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet doordat het enkel de kosteloze borg en de echtgenoot ontslaat van hun verplichtingen voor de schuld van de verschoonbaar verklaarde gefailleerde en niet de hoofdelijk verbonden medeschuldenaar.

Aldus uitgesproken in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 11 mei 2005.

De griffier,

De voorzitter,

L. Potoms

A. Arts